

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

“การศึกษาคุณสมบัติทางยาสมุนไพรของพืชสกุลพริกไทยในประเทศไทย”

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยต่อเนื่อง 2 ปี ในปีที่ยานี้เป็นปีที่ 1 ของการดำเนินงาน แนวคิดในการวิจัย คือ พืชสกุลพริกไทย (genus *Piper*) หลายชนิดใช้ประโยชน์ได้ทั้งเป็นอาหาร ได้แก่ ชะพลู พริกไทย ตีปาลี เป็นต้น ใช้เป็นยาสมุนไพร ได้แก่ พริกไทย ตีปาลี ชะพลู พลู สะค้านลูกใหญ่ สะค้านหนู เป็นต้น นำมาสกัดสารใช้ในอุตสาหกรรมยา ได้แก่ พลู ดังนั้นพืชสกุลนี้จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีสารสำคัญที่ใช้ประโยชน์ได้หลากหลายโดยเฉพาะทางยาสมุนไพร จึงควรมีการสำรวจชนิดที่ใช้เป็นยาสมุนไพรกับชนิดของโรคที่รักษาตามท้องถิ่นต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การหาสารสำคัญ หรือการวิจัยในเชิงลึกเพื่อใช้ประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติในอนาคต สิ่งที่ต้องคำนึงอีกประการคือพืชสกุลนี้หลายชนิดมีลักษณะคล้ายคลึงกันมาก ผู้ที่ไม่คุ้นเคยอาจตรวจสอบชนิดได้ยาก จึงควรมีการรวบรวมชนิดที่ได้รับการตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องแล้วไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ชนิดและแหล่งพันธุกรรมเพื่อการศึกษาต่อไป

พืชสกุลพริกไทยชนิดที่เกิดในป่าหรือไม่ระบุชนิด มักมีชื่อเรียกทั่วไปว่า สะค้าน จะค่าน หรือตะค่าน ซึ่งมีการนำมาใช้ประโยชน์หลายประการรวมทั้งการนำมาใช้เป็นสมุนไพรพื้นบ้านด้วย ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต้องระบุชนิดให้ถูกต้อง งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาชนิดและการใช้ประโยชน์ของพืชสกุลพริกไทยในท้องถิ่นทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยการสังเกต สำรวจ และสัมภาษณ์ชาวบ้าน หมอยาพื้นบ้าน และผู้จำหน่ายยาแผนโบราณ แล้วจึงเก็บตัวอย่างพืชทั้งจากป่า ชุมชน และร้านขายยามารวบรวมชนิด เพื่อบันทึกข้อมูลเหล่านี้ไว้และเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบคุณสมบัติทางยาตามตำรายาการแพทย์แผนโบราณและการแพทย์พื้นบ้านของพืชสมุนไพรสกุลพริกไทย ในเขตพื้นที่ที่มีแหล่งกระจายพันธุ์
2. เพื่อตรวจสอบชนิดที่ถูกต้องของพืชที่นำมาใช้กับชนิดของโรค เนื่องจากหมอยาแผนโบราณและหมอยาพื้นบ้านใช้ชื่อท้องถิ่นของพืชสมุนไพร เช่น ที่บ้านนามน อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนครใช้สะค้านหนูเป็นตัวยาหนึ่งในตำรับยารักษาโรคมะเร็ง หรือที่ จังหวัดพังงาใช้สะค้านลูกใหญ่ในการรักษาโรคเรื้อรังและงูสวัด เป็นต้น
3. เพื่อเก็บรวบรวมชนิดพืชไว้ทุกชนิดที่องค์การสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศและสภาพอากาศเหมาะแก่การเจริญ มีเจ้าหน้าที่ดูแล และจัดไว้เป็นพื้นที่ของแต่ละวงศ์อย่างชัดเจนหลังจากที่รู้จำนวนชนิดในประเทศไทย ทำเครื่องหมายพันธุกรรมของแต่ละชนิดไว้แล้ว พร้อมทั้งทราบคุณสมบัติทางยาตามตำรายาการแพทย์แผนโบราณและการแพทย์พื้นบ้าน
4. เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรชนิดที่ถูกต้อง และเป็นแหล่งค้นคว้าสำหรับนักวิจัยหรือผู้สนใจ ที่ต้องการทำวิจัยในระดับลึกต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยโดยสรุป เริ่มจากการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อคัดเลือกสถานที่ที่จะไปศึกษาการใช้ยาสมุนไพรจากพืชกลุ่มนี้ จากนั้นจึงเดินทางสำรวจ เก็บข้อมูล สัมภาษณ์ เก็บตัวอย่างพืชมาเพื่อการระบุชนิด และสร้างเครื่องหมายพันธุกรรมที่จำเพาะชนิด สุดท้ายคือการเผยแพร่ข้อมูลโดยการตีพิมพ์งานวิจัยระดับนานาชาติ พร้อมทั้งโฆษณาผลงานสู่สาธารณะในรูปแบบเอกสารหรือสื่อออนไลน์

ผลการวิจัย

ในช่วงปีแรกของงานวิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเดินทางสำรวจบางส่วนในทุกภูมิภาคได้ทั้งหมด 19 แห่ง ใน 14 จังหวัด ดังนี้ ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ และพิษณุโลก ภาคกลาง ได้แก่ กาญจนบุรี ราชบุรี และสระแก้ว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ เลย อุตรธานี สกลนคร ขอนแก่น มหาสารคามและศรีสะเกษ ภาคใต้ ได้แก่ ระนอง พังงา และภูเก็ต พร้อมกันนั้นได้เก็บตัวอย่างพืชจากป่าและจากร้านขายยาสมุนไพร พบว่าชนิดที่มีการใช้ในทางยาสมุนไพร ได้แก่ พลุ (*P. betle* L.) พริกไทย (*P. nigrum* L.) ชะพลู (*P. sarmentosum* Roxb.) ดีปลี (*P. retrofractum* Vahl) พริกทาง (*P. longum* L.) พลุป่า (*P. rubroglandulosum* Chaveer. & Mokkamul) และสะค้านลูกใหญ่ (*P. protrusum* Chaveer. & Tanee) โดยมีสรรพคุณหลายประการ เช่น แก้ปวดฟัน แก้ปวดท้อง แก้ลมพิษ ขับลม ขับเสมหะ บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ และบำรุงโลหิต นอกจากนี้ยังได้สร้างเครื่องหมายดีเอ็นเอแบบบาร์โค้ดสำหรับบางตัวอย่างที่สำคัญไว้ด้วย ข้อมูลทุกอย่างได้นำมาประมวลผลและรวบรวมเขียนเป็นงานวิจัย และได้รับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติที่อยู่ในฐานข้อมูล ISI ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Sudmoon, R., Tanee, T., Wongpanich, V., Bletter, N., and Chaveerach, A. 2012. Ethnobotany and species specific molecular markers of some medicinal sakhon (*Piper*, Piperaceae). *Journal of Medicinal Plants Research* 6(7): 1168-1175. (ISI Impact Factor 0.879).

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

การวิจัยในขั้นตอนต่อไป คือ สำรวจและรวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์ให้ครบแหล่งข้อมูลตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งรวบรวมตัวอย่างชนิดที่เป็นพืชสมุนไพรไปปลูกที่องค์การสวนพฤกษศาสตร์ฯ จากนั้นจึงเรียบเรียงข้อมูลทั้งหมดเพื่อเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการเผยแพร่ในสื่อออนไลน์

การรวบรวมข้อมูลคุณสมบัติทางยาสมุนไพรของพืชสกุลพริกไทยโดยมีการระบุชนิดที่ถูกต้อง พร้อมทั้งมีภาพประกอบ มีคำบรรยายลักษณะพืช รวมทั้งได้สร้างเครื่องหมายดีเอ็นเอที่จำเพาะชนิดพืช แล้วนำข้อมูลดังกล่าวเผยแพร่ในแหล่งที่เข้าถึงได้อย่างกว้างขวางคือการเผยแพร่ในสื่อออนไลน์จะเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ และยังอาจส่งเสริมให้เกิดการตระหนักถึงประโยชน์ของความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืนสืบไป